

Ravnikarjevo leto v Ravnikarjevem mestu

Če je bilo leto 2022 posvečeno učitelju Jožetu Plečniku (1872–1957), je iztekajoče se leto 2023 posvečeno učencu Edvardu Ravnikarju (1907–1993). In če je Plečnikovo delo sovpadalo s časom iskanja slovenske identitete, izraza v grajenem, se je Ravnikar že lahko obračal navzven, v svet, in kot eden izmed najbolj izvirnih prenašalcev Plečnikovega sporočila združeval lokalno tradicijo z modernimi povojnimi tokovi v arhitekturi.

Nova Gorica ni nastala ob rudniku ali zaradi njega, tudi ne zaradi prisotnosti industrije – nastala je zaradi izgube stoletnega regionalnega, gospodarskega, kulturnega in izobraževalnega središča mesta Gorice, ki je bila s pariško mirovno pogodbo po drugi svetovni vojni dodeljena Italiji. Zavedanje o nastali praznini je kmalu podprla tudi politična odločitev o izgradnji novega mesta, ki naj bi služilo kot izložbeno okno jugoslovanskega socializma, saj naj bi hkrati izpostavljalo šibke točke kapitalističnega režima in mest. Propaganda socialističnega režima se je prav na primeru Nove Gorice vzpostavila zelo plastično (*»izložbeno okno«*/»mesto, ki bo sijalo prek meje«), pod taktirko izbranega arhitekta **Edvarda Ravnikarja**, ki je z arhitekturo in urbanizmom skušal zajeti duh časa, ki je nakazoval prehod tako na politični kot na vseh po vojni na novo vzpostavljenih ravneh življenja. Glede na to, da je bil Plečnikov učenec, je v njegovi arhitekturi zaznati duh klasicizma, z izkušnjami, ki jih je dobil z nekajmesečnim delom v studiu slovitega švicarsko-francoskega arhitekta, vodilnega arhitekta moderne funkcionalistične arhitekture Le Corbusiera (Charlesa Edouarda Jeannereta), pa se je njegova arhitektura soočila z brutalizmom, surovostjo oziroma preprostostjo ljudskosti, ki se je iz roda v rod prenašala predvsem z uporabo lokalnih materialov in upoštevala razvoj sodelovanja z mojstri, ki niso bili formalno šolani

(t. i. vernikularna arhitektura). In ker je arhitektura že od svojih začetkov ena od odločilnih manifestacij oblasti, se je tudi podpis v krajino na primeru novega mesta ob meji uresničeval glede na odnos oblasti do tukajšnje stvarnosti. Načrtovanje mest je politični eliti služilo kot sredstvo prezentacije moči in prikaz programskega napredka družbene transformacije. Kratkotrajno socrealistično arhitekturno obdobje velikega zaleta se je kmalu po letu 1948, s sporom z Informbirojem, odpovedalo povojni estetski shemi (ruskega) socialističnega realizma. Jugoslavija je tako navznoter kot navzven sprejela modernizem kot uradni izraz, ki je predstavljal in propagiral razvoj družbe tako svetu kot sebi v svobodni Jugoslaviji. Mesto je še naprej dokazovalo moč novega družbenega sistema in njegovih voditeljev. Nova Gorica pa se je vse bolj manifestirala v nikoli zares dokončan (oz. uresničen) modernistični projekt.

Pa vendar *»mesto ni podoba, mesto je proces«*, če parafraziramo samega Ravnikarja, in da bi se tega »regionalno pogojenega modernizma« še bolj zavedali, se z »ravnikarjevsko« obarvanim Izveštem, ki odpira nekatere nove poglede na mesto, povojni čas in Ravnikarja, pridružujemo obeleženju Ravnikarjevega leta. Nenazadnje živimo v Ravnikarjevem mestu, v katerem se je iz miselne discipline kot rezultat življenjske filozofije in izdelanih nazorov rodila tista ključna arhitekturna poteza, ki so jo upoštevale vse nadaljnje. In v projektu Nove Gorice je od samega začetka slutiti optimizem v arhitekturi in zavedanje, da gre za mediteranski prostor, zato mora življenje potekati tudi zunaj zidov, na soncu, ob zelenju, v skupnem, javnem ... Zato je med grajenim toliko pavz, praznin, prostora, zra-ka, toliko možnosti in priložnosti, toliko Ravnikarja.

Petra Kolenc, urednica Izveštja